

Україна у фокусі

1 – 7 вересня

2014 року

ЗМІСТ

<i>I. Огляд політичних подій за тиждень.....</i>	<i>3</i>
<i>II. Аналітична довідка.....</i>	<i>6</i>
<i>МІЖНАРОДНА ПІДТРИМКА УКРАЇНИ: НАДІЙНИЙ ТИЛ ЧИ ПОЛІТИЧНІ ДЕКОРАЦІЇ?.....</i>	<i>6</i>

I. Огляд політичних подій за тиждень

1
вересня

Бійці АТО за наказом командування залишили аеропорт Луганська, який повністю зруйнований. Про це повідомив спікер інформаційно-аналітичного центру РНБО Андрій Лисенко. За його словами, обстріл українських вояків ведуть професійні артилеристи збройних сил Росії.

Росія програла гібридну війну Україні, тому змушена була перейти до повномасштабного вторгнення своїх регулярних військ на територію Донбасу. Про це повідомив міністр оборони України Валерій Гелетей.

Представники самопроголошених «Донецької народної республіки» і «Луганської народної республіки» на консультаціях в Мінську закликали українську владу визнати їхній особливий статус. В обмін на виконання їхніх вимог, терористи пообіцяли докласти максимум зусиль для збереження єдиного простору України.

2
вересня

Російська Федерація від прихованої війни перейшла до відкритого збройного вторгнення на територію України. Про це повідомило МЗС України. У зв'язку з цим зовнішньополітичне відомство висловило черговий протест російській стороні і спрямувало ноту щодо грубого порушення Росією норм і принципів міжнародного права.

Збройні сили РФ продовжують зосереджувати військову техніку та живу силу в захоплених населених пунктах Донецької та Луганської областей. Про це повідомив спікер інформаційного відділу РНБО Андрій Лисенко. Зокрема, російські підрозділи зафіксовані в таких населених пунктах: Донецьк, Амвросіївка, Старобешеве, Гусельщикове, Новоазовськ і Маркіне Донецької області; Луганськ, Перемога, Новосвітлівка і Хрящувате Луганської області.

3
вересня

Президенти України та Росії Петро Порошенко та Володимир Путін домовилися про «постійне припинення вогню на Донбасі». Така домовленість була досягнута в результаті телефонної розмови глав держав.

Володимир Путін озвучив сім умов припинення бойових дій на Донбасі. Першою умовою він вважає припинення активних наступальних операцій як збройних сил України, так і збройних формувань «ополчення» південного сходу України на донецькому і луганському напрямках.

США не сумніваються в тому, що російські військовослужбовці беруть участь в бойових діях на сході України. Про це заявив президент США Барак Обама на прес-конференції в Естонії. Як наголосив президент Сполучених Штатів, російські війська, які увійшли в Україну, – це не гуманітарна або миротворча місія, а бойові частини з російською зброєю і на російських танках.

4
вересня

У Верховній Раді створили тимчасову слідчу комісію з питань розслідування обставин трагічних подій, які призвели до загибелі та захоплення в полон бійців добровольчих батальйонів Збройних сил України в околицях Іловайська Донецької області.

Створення комісії обумовлено суперечливою інформацією, яка надходила від силовиків, відсутністю зкоординованості військових у цій зоні, а також тим, що не ухвалювалися своєчасні рішення, і мала місце злочинна недбалість.

НАТО розцінює військові дії Москви як порушення міжнародного права. Про це йдеться у декларації, яка була ухвалена в Нью-Йорку за результатами проведення в рамках саміту НАТО Комісії «Україна-НАТО». Союзники по НАТО заявляють, що залишаються єдиними у підтримці суверенітету, територіальної цілісності України, які порушуються Росією і будуть розцінювати будь-які односторонні військові чи спостережні дії Москви під будь-яким прикриттям як порушення міжнародного права.

На переговорах під час саміту НАТО було досягнуто домовленості на двосторонньому рівні (з країнами-членами НАТО) щодо військово-технічної співпраці, зокрема про постачання нелетального та летального озброєння, включаючи високоточну зброю. Про це повідомив президент Петро Порошенко на спільній прес-конференції з Генсеком альянсу Андерсом Фог Расмуссеном. Як наголосив президент, цієї домовленості досягнуто не з альянсом в цілому, а з конкретними країнами-учасницями альянсу.

Країни-члени НАТО готові надати Україні 15 млн. євро фінансової допомоги для проведення реформ у секторі безпеки. Про це повідомив генеральний секретар НАТО Андерс Фог Расмуссен.

Саміт Комісії Україна-НАТО є визначальною подією на найвищому рівні у 20-річній історії партнерства між Україною та НАТО. Про це заявив Президент України Петро Порошенко. Як наголосив глава української держави, подальша співпраця буде спрямована на досягнення повної сумісності між Україною і НАТО та розробку спільних можливостей у військовому, оборонному секторі та секторі безпеки. Другим важливим елементом співробітництва Україна-НАТО є участь України в ініціативі сумісного партнерства.

Росія готує в Україні «осетинський сценарій». Про це Постійний представник України при ООН Юрій Сергєєв заявив на прес-конференції у Нью-Йорку. Він упевнений, що Росія готує окупацію сходу України, і тому звернувся по допомогу до міжнародного співтовариства.

5
вересня

У зоні бойових дій на Донбасі найбільш напружена ситуація складається на півночі Луганської області (н.п. Станиця Луганська), в районі н.п. Донецьк та Дебальцеве, і на півдні Донецької області (Новоазовськ-Маріуполь). Про це повідомив керівник Центру військово-політичних досліджень, представник групи "Інформаційний опір" Дмитро Тимчук. Російсько-терористичні війська продовжують активні наступальні дії в Луганській області. Одночасне проведення розвідки боєм в районі н.п. Маріуполь свідчить про те, що супротивник намагається виявити позиції українських військ в цьому районі для забезпечення своїх подальших наступальних дій.

«Сім пунктів» російського президента для вирішення кризи в Україні нагадують план порятунку для російських терористів, справжній же план Путіна – це знищення України і відновлення СРСР. Про це заявив прем'єр-міністр України Арсеній Яценюк. Прем'єр-міністр вважає, що немає віри жодному плану російського президента, позаяк усі попередні, погоджені Росією, домовленості – в Женеві, в Нормандії, в Берліні, в Мінську – російський режим або просто ігнорував, або нахабно порушував.

Тристороння контактна група Україна-Росія-ОБСЄ на переговорах у Мінську (Білорусь) підписала з лідерами так званих «Донецької народної республіки» та «Луганської народної республіки» Протокол про припинення вогню. На зустрічі обговорювалися також питання звільнення полонених і надання гуманітарної допомоги цивільному населенню територій, порушених протистоянням.

Президент України Петро Порошенко віддав наказ начальнику Генштабу ЗСУ припинити вогонь в зоні бойових дій із 18:00.

7
вересня

Режиму припинення вогню поки що діє тільки на папері. Артобстріли Маріуполя терористи поновили о 22:30 6 серпня і сьогодні о 16:00 знову обстрілюють місто із боку Комінтернового. Цю інформацію підтвердили у штабі батальйону "Азов", який дислокований у Маріуполі. За словами заступника командира 2 роти цього підрозділу, російські військові та бойовики використовують 155-міліметрові гармати. Втім, вибухи - поодинокі. Українські вояки вважають, що це пристрілка.

Політична партія «Громадянська позиція», очолювана Анатолієм Гриценком, та «Демократичний альянс» домовились, що у позачергових парламентських виборах партії братимуть участь спільно.

II. Аналітична довідка

МІЖНАРОДНА ПІДТРИМКА УКРАЇНИ: НАДІЙНИЙ ТИЛ ЧИ ПОЛІТИЧНІ ДЕКОРАЦІЇ?

Чергова хвиля російської інтервенції кінця серпня окрім того, що змінила хід воєнних дій на Донбасі, мала би сколихнути і міжнародну спільноту і радикалізувати її позицію щодо Росії. На саміті НАТО, що відбувся 4–5 вересня в Уельсі, саме це очікувалося і анонсувалося – ухвалення плану надання Україні конкретної допомоги, відповідної нагальним і короткостроковим потребам України. Втім, результати саміту досить неоднозначні. В лавах членів ЄС в цей же час підняли голову країни, які можуть заблокувати більш жорсткі санкції проти Росії. Українське керівництво ж, тим часом, шукає миру і намагається його досягнути другим запровадженням припинення вогню, яке несе в собі численні ризики та радше буде знов ж таки одностороннім. Тож яку роль на сьогодні відіграє позиція західної спільноти щодо українського питання? Чи готовий і чи може бути готовий Північноатлантичний Альянс, ЄС, їх окремі члени до нових рівнів допомоги Україні? Чи відповідає позиція Заходу тим викликам, які виникли після неприкритого вторгнення російських військових в Україну наприкінці серпня? Чи з'явився в Україні в особі Заходу той тил, на який вона нарешті могла би сподіватися?

Виток агресії новий – механізми реагування старі?

Чи варто Україні плекати надію на зміну політики та набору інструментів Заходу?

Позиція Північноатлантичного Альянсу відображає собою певний дуалізм, який виливається в невідповідність між змістом цієї позиції та формами її втілення в життя. З одного боку, формально НАТО призупиняє співпрацю з Росією, визнає факти агресії та інтервенції, вимагає вивести всі збройні сили та інші підконтрольні Росії формування з території Донбасу. З іншого боку, ті заходи підтримки України, які, маючи таку радикальну позицію, НАТО застосовує наразі, лежать у площині політичної та фінансової підтримки.

Військової підтримки Україна від Альянсу, згідно з установчими документами НАТО, отримати не може. Надання такої підтримки насправді є можливим, але для цього НАТО має вийти за межі своїх традиційних, усталених форм діяльності. Це б сталося, якби Альянс повною мірою прийняв виклик, який Росія через війну з Україною насправді кидає західним державам, а точніше системі міжнародних відносин, де ці держави утворили два найпотужніші міжнародні об'єднання – НАТО та Європейський Союз. Але на таку

гнучкість НАТО Україні не варто сподіватися й надалі. Очевидно, що Альянс як організація, навіть розуміючи безпрецедентність дій Росії щодо України, все-таки не готовий відповідати на це в інший спосіб, окрім підвищення обороноздатності власних членів як превентивних заходів і розширення політичної та фінансової підтримки України. Відтак саміт в Уельсі увінчався рішеннями про створення нових баз НАТО на теренах Європи, формування сил оперативного реагування, а також участі в діяльності трастових фондів для підтримки України. Нові бази – це механізм спрямований на запобігання потенційно можливій агресії з боку Росії на країни-члени НАТО, тобто традиційний механізм стратегічного, а не оперативного значення. Створення сил

оперативного реагування – це проект, рушійною силою якого стала Велика Британія, один з найбільш жорстких щодо Росії членів НАТО. Приєдналися до неї країни Прибалтики, Норвегія, Данія та Нідерланди, які по-справжньому відчували загрозу після катастрофи Боїнга.

Українське питання, яке було на саміті під номером 1, все-таки не увінчалось планом безпрецедентної, якісно нової підтримки України – трастові фонди, спрямовані на соціальних захист поранених, кіберзахист та покращення систем управління, зв'язку і логістики, обов'язково матимуть наслідки, але ані масштаби, ані часові рамки цієї допомоги не відповідають потребі зупинити агресію в найкоротші строки.

Двосторонні переговори – єдиний шлях отримати реальну підтримку?

На домовленості з ким саме Україні варто орієнтуватися?

На тлі колективної нерішучості НАТО як організація не заперечуватиме проти надання більш конкретної, зокрема військової та технічної, допомоги Україні своїми членами на двосторонній основі. І хоча це може здатися умовним, насправді такий сигнал членам НАТО важливий з огляду на дві речі. Насамперед це означає, що Альянсу такий варіант допомоги Україні вигідний і зручний. Не потрібно змінювати схему своєї діяльності, але можна допомогти через посередництво найбільш сміливих та рішучих окремих членів

організації. По-друге, це демонструє певний, нехай і хиткий, але консенсус про те, що допомоги Україні потрібно. Так, більшість членів НАТО, насправді проти надання озброєння, особливо летального значення, Україні. Але Україні в нинішній ситуації вигідно навіть те, що формально ніхто не перешкоджає своїм партнерам по Альянсу ухвалити такі двосторонні домовленості з Україною. Зважаючи на результати того ж саміту НАТО, можна сказати, що його основна роль полягала саме у створенні

платформи для двосторонніх зустрічей, які провів Президент Порошенко, та зустрічі у форматі «5+1» з США, Німеччиною, Францією, Італією та Великою Британією. Ймовірно, що саме під час двосторонніх зустрічей (США, Канада, Франція та Польща) Президент України і намагався досягти домовленостей щодо постачання високоточної зброї в Україну і навіть вже оголосив, що така домовленість є. Найбільш ймовірними кандидатами на такий вид співпраці з Україною є США та Польща. В американському Конгресі вже зареєстрований законопроект про надання Україні статусу стратегічного союзника поза межами НАТО, а Польща – це єдина держава на теренах Європи, яка поперше, потенційно найбільш готова до такої співпраці з Україною, а подруге, технічно має таку можливість. З метою надання Україні потрібного озброєння Польща, яка виглядає найбільш гнучким союзником України, може в перспективі стимулювати своїх однодумців в лавах ЄС і НАТО до такого кроку. Тобто, потенційно, до офіційного оголошення надання військової допомоги від однієї держави – неважливо, хто саме це буде – можуть вестися переговори про те, щоб інші країни до цього рішення доєдналися. Спільну з Польщею готовність можуть засвідчити не тільки США, але більшою мірою Велика Британія та Канада. Але поки що ми не знаємо ані державу, яка дала згоду постачати

високоточну зброю Україні, ані подробиці того, що саме і коли буде доставлено, висновок очевидний – двосторонні, міжурядові переговори та відносини залишаються надважливим фактором в отриманні Україною міжнародної підтримки навіть коли мова йде про підтримку нібито цілих організацій.

Підтвердження цієї тези знаходимо і в практиці Європейського Союзу. Після того, як навіть традиційно лояльна до Росії Німеччина практично стала у фарватері посилення політичного та економічного тиску на Москву, в лавах ЄС залунали донині майже нечутні в союзі голоси Словаччини, Чехії, Угорщини та Кіпру. Саме ці країни заявили про наміри блокувати рішення про подальші санкції, якщо ті шкодитимуть їхнім інтересам. Навряд чи на практиці ці маловпливові у політичному плані члени ЄС будуть протиставляти себе всьому Союзу, але тут все одно Україні треба робити висновки: не всі її безпосередні сусіди є надійними партнерами, які агресію проти України сприймають як пряму загрозу для себе. Ситуація з Україною, до речі, демонструє і фактичну недієздатність Вишеградської четвірки як об'єднання, члени якої після приєднання до ЄС та НАТО так і не змогли виступати єдиним фронтом, і тим більше – спільно сприяти європейській та євроатлантичній інтеграції своїх східноєвропейських сусідів.

**Україна: припинення вогню
як маневр за підтримки Заходу чи самообман?**

В один день із завершенням саміту НАТО в Мінську відбулася значно важливіша для України подія, яка вже має миттєві та прямі наслідки. Відбулося підписання Протоколу за результатами засідання контактної групи (Україна, Росія, ОБСЄ та представники самопроголошених Донецької та Луганської республік). Перший наслідок – це негайне і двостороннє припинення вогню, яке, втім, вже наступного дня було порушене формуваннями сепаратистів та найманців. Втім, з огляду на міжнародний контекст надзвичайно важливо, як саме пов'язані ці дві події – участь керівництва України в саміті НАТО, прямі контакти з лідерами інших держав та мандат представнику України на підписання цього Протоколу. З одного боку, Президент на саміт їхав нібито з метою отримати якісно нову і більш дієву підтримку від НАТО і окремих її членів, а по факту узгоджував в форматі «5+1» проект того Протоколу, який легалізував представників самопроголошених республік як офіційних сторін переговорів. Та й сам підписаний документ зовсім суперечить логіці нинішнього етапу агресії і пропонує, наприклад, виробити та присвоїти Донбасу особливий статус на основі децентралізації влади, провести там

місцеві вибори, амністію практично всім учасникам конфлікту. Поряд з цими пунктами положення про нібито контроль за кордоном, дотриманням режиму відсутності вогню і виведенням незаконних збройних формувань та найманців втрачають свою реалістичність та значимість.

Сам факт підписання такого документу, та ще й після його узгодження з закордонними партнерами, може мати два пояснення. Перше – це маневр для того, аби виграти час на вирішення внутрішніх проблем з відбиттям агресії, а також на реалізацію тих двосторонніх домовленостей, особливо щодо військової підтримки, які наче були досягнуті у Нью-Йорку. В цьому разі, розуміючи, що режим «без вогню» буде неодмінно порушений другою стороною, цей маневр може видатись вдалим. Друге пояснення – більш прямолінійне і полягає у намірах понад усе забезпечити хоча би тимчасовий, але мир, навіть якщо за це доведеться заплатити появою власного Придністров'я. І цей варіант, насправді, більше вкладається в логіку та інтереси західних держав, для яких припинення війни сьогодні виглядає важливішим за її унеможливлення в майбутньому.

Висновки

Незважаючи на ескалацію конфлікту з боку Росії, реакція Заходу поки не виходить за межі звичного поля політичного та економічного тиску на Росію. Відтак, як для західного, так і для українського керівництва запит на невійськове, а політичне врегулювання конфлікту стає дедалі більш відчутним. З одного боку, саме гнучкість і готовність української сторони до переговорного процесу і політичного врегулювання конфлікту дозволяє Заходу тиснути на Київ, підштовхуючи його до умовного, ілюзорного і очевидно нестабільного перемир'я. З іншого боку, неготовність Заходу допомагати Україні воювати формує своєю чергою саме цю, орієнтовану на припинення війни, позицію України. Що переважить – мир за будь-яку ціну чи перемога – стане очевидно найближчими днями. Втім, у міжнародному контексті варто розуміти єдине – ЄС та НАТО на українському боці, але надання найбільш дієвої допомоги залежатиме не від організацій в цілому, а від міжурядових переговорів з їхніми членами, які або на двосторонній основі допомогатимуть Україні, або штовхатимуть партнерів у цих об'єднаннях до рішучіших дій.

«Україна у фокусі» – щотижневий інформаційно-аналітичний бюлетень Фонду «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» (<http://dif.org.ua>).

Аналітики фонду «ДІ»:

Ірина Бекешкіна

Марія Золкіна

Олексій Сидорчук

Головний редактор випуску: Ірина Філіпчук
